

Slagen!

voor je mondeling LAC

Tips om Succesvol door je mondeling accountantsexamen te komen

Brenda Westra en Katja Groenberg

Je studievrienden vind je op:

www.pentagan.nl

Dit stuk wordt gesponsord door PENTAGAN PUBLISHING en is gratis te downloaden op www.pentagan.nl

Woordje vooraf

Beste student,

In dit stuk geven we je een steuntje in de rug bij je mondeling LAC. Je vindt er tips voor de voorbereiding, maar vooral het afleggen van het examen zelf. Hoe je je tijdens het examen moet opstellen, hoe je vragen moet beantwoorden en andere dingen die je wel of juist *niet* moet doen. Eerst vind je enkele algemene aanwijzingen, en in paragraaf 2 een puntsgewijze opsomming van tips.

Katja is net zelf geslaagd voor haar mondeling LAC en heeft een lijst met gouden tips gemaakt. Die lijst is aangevuld door Brenda, die een tijd lang zelf examinerator is geweest, en het dus ook vanuit die hoek belicht. We hopen dat we door deze bundeling van krachten een stuk voor je hebben kunnen maken waar je veel baat bij hebt.

Veel plezier ermee!

Inhoud	pag.
1. Algemene aanwijzingen	
a. Hoe moet ik me voorbereiden op het mondeling LAC?	3
b. Wat voor onderwerpen worden zoal gevraagd op het mondeling?	3
c. Mag je met je examinerator van mening verschillen?	4
d. Wat is een grote valkuil tijdens het mondeling?	4
e. Bijzitten bij mondelinge examens.	4
2. Praktische tips	
a. Tips voor de voorbereiding	5
b. Tips voor het examen zelf	5
3. Tot slot	7

1 Algemene aanwijzingen

a. Hoe moet ik me voorbereiden op het mondeling LAC?

Het is vaak lastig om te bepalen wanneer je echt klaar bent voor je mondeling. Er is veel stof om te bestuderen en je kunt nu eenmaal niet alles in detail weten. Wees gerust: de personen die tegenover je zitten zijn weliswaar deskundig op het gebied van accountancy, maar ook niet alwetend. Gelukkig maar.

Het is handig om de theorie voor je mondeling te onderscheiden in de volgende categorieën:

- Parate kennis: hieronder vallen in elk geval de GBA en de RAC (op hoofdlijnen).
- Toegepaste kennis: vaak krijg je een casus geschetst waarbij je kennis van de inhoud van RAC en toepassing van verschillende controletechnieken (Compendium deel 2) nader op de proef wordt gesteld. Verder moet je de theorie met betrekking tot bijzondere onderzoeken kunnen toepassen. Dit soort vragen kun je in een proefmondeling goed oefenen.
- Actuele onderwerpen: zorg ervoor dat je tenminste weet wat voor discussies en ontwikkelingen er spelen binnen het vakgebied. Lees wat recente edities door van De Accountant en eventueel het MAB en je bent op de hoogte.

Probeer je niet te laten ontmoedigen door de enorme hoeveelheid stof die je kunt bestuderen. Auditing is een boeiend vak waarover veel is geschreven en gefilosofeerd. En als je denkt, oei, oei, oei, moet ik dat echt allemaal weten?, dan is het antwoord: nee. Zoals gezegd, hebben ook de examinatoren al die kennis niet paraat. Het gaat erom dat zij het gevoel krijgen dat jij een capabele accountant bent. En dus niet dat je alleen maar heel veel stof uit je hoofd hebt kunnen leren.

b. Wat voor onderwerpen worden zoal gevraagd op het mondeling?

In een goed mondeling tentamen wordt een dwarsdoorsnede van alle stof behandeld. Dit omvat het volgende:

- GBA
  - Concentrische opbouw
  - Favoriete/belangrijkste artikel (vooral 5 en 11, voor de cracks 6)
  - GBA in perspectief (betekenis van de GBA voor het beroep en de verhouding tussen GBA, WRA en RAC)
- RAC:
  - Inhoud / opbouw Richtlijnen
  - Kwaliteitsbeheersing (actueel item)
- Cases gebaseerd op RAC en controletechnieken (hoe controleer je iets?)
- Verklaringenstelsel (tevens onderdeel GBA)
- WRA/Tuchtrechtspraak/Verordeningen
- Internationale (vnl. Amerikaanse) controlepraktijk
- Actualiteit

Echter, bij een slecht opgebouwd mondeling word je doorgezaagd over een enkel onderwerp (meestal het favoriete onderwerp van de examiner). Als je op een gegeven moment vindt dat je daarover wel bent uitgepraat, mag je de examiner er best (beleefd) op wijzen dat je het ook nog graag over iets anders wilt hebben.

Je mag ook best een keer aangeven dat je iets niet weet of minder thuis bent in een onderwerp. Een goede examiner zal dat, mits het niet te vaak voorkomt natuurlijk, accepteren en een ander onderwerp aansnijden. Probeer anders zelf naar een ander onderwerp te sturen. Dat kun je bijvoorbeeld doen door in een antwoord terloops dat andere onderwerp te noemen, of het zelfs uitdrukkelijk aan te snijden (of het er bij de haren bij te slepen). Je mag tijdens het mondeling best zelf initiatief ontplooien. Hoe meer je jezelf tijdens dat gesprek weet op te stellen als een echte accountant, des te hoger je slagingskans.

c. Mag je met je examiner van mening verschillen?

Ja, dat mag. De examinatoren kunnen het zelfs veel beter waarderen als je voet bij stuk houdt dan wanneer je probeert hen naar de mond te praten. Ze willen tenslotte weten of je een echte accountant bent, en als echte accountant laat je je niet zomaar van de sokken kletsen. Maar je moet het natuurlijk niet overdrijven. Je moet niet tegen beter weten in blijven vasthouden aan een standpunt, toevallig omdat je dat standpunt al eerder tijdens je mondeling hebt ingenomen. Je mag je best laten overtuigen door argumenten van je examiner, zeker als dit aspecten zijn waar je bij je eerste antwoord nog even niet aan had gedacht. Waar het dus om gaat, is je eigen overtuiging. Ben je overtuigd van een bepaald standpunt, houd daar dan aan vast. Twijfel je, wees dan genuanceerd en noem de pro's en contra's. Zaken liggen lang niet altijd zwart-wit.

En nog iets: als je merkt dat examinatoren zwaar geïrriteerd raken door je standpunt en je niet het idee hebt dat ze alleen maar doen alsof, bind dan iets in. Niet dat je van je standpunt moet afstappen, maar wel dat je aangeeft dat *jij* vindt dat iets zus en zo moet. Daarmee geef je je gesprekspartners de ruimte om er een andere mening op na te houden. Je hoeft je examinatoren niet naar de mond te praten (integendeel), maar je moet ook niet in een vechtsfeer terechtkomen.

d. Wat is een grote valkuil tijdens het mondeling?

Examinatoren mogen je graag testen op conflictsituaties, vooral conflicten tussen geweten en geheimhoudingsplicht. Een voorbeeld: je krijgt als accountant in de gaten dat je cliënt een andere partij, bijvoorbeeld de bank of een potentiële koper, probeert pootje te lichten of zelfs regelrecht een loer draait. Mag je die andere partij waarschuwen?

Het antwoord is: nee. Je bent als accountant gebonden aan je geheimhoudingsplicht. En als die ander je benadert voor inlichtingen? Het antwoord is: je houdt je kaken stijf op elkaar. Je bent gebonden aan je geheimhoudingsplicht, hoe graag je de ander misschien ook wilt waarschuwen. Maar, dat neemt niet weg dat je wel actie richting je cliënt kunt ondernemen. Daar kun je een hartig woordje mee spreken en, als je het gedrag echt laakbaar vindt, zelfs dreigen je opdracht op te zeggen. Bij fraude kan opzegging zelfs verplicht zijn (als de fraude materieel is voor de jaarrekening). Gaat het om fraude bij een *wettelijk verplichte jaarrekeningcontrole*, dan moet je de opzegging melden bij de CRI (tegenwoordig KLPD, unit Forensische Accountancy).

e. Bijzitten bij mondelinge examens

Wist je dat mondelinge examens openbaar zijn? Dat is wettelijk geregeld in art. 77 WRA en geldt voor *alle* vakken van de accountantsopleiding en bij *alle* onderwijsinstellingen (dus ook voor de universiteiten). Als je wilt, kun je dus een paar echte examens 'life' bijwonen en zo een goede indruk krijgen hoe het er op een mondeling aan toe gaat.

Het is wel zo aardig als je van tevoren overlegt met de kandidaat die op moet: als die grote problemen met je aanwezigheid heeft, kun je beter het examen van iemand anders bijwonen.

2 Praktische tips

Niet iedereen heeft dezelfde leerstijl, maar de volgende tips geven je een steuntje in de rug bij A. je voorbereiding en B. het mondeling zelf:

A. De voorbereiding

1. Maak een studieschema waarin je naast tijd voor het bestuderen van de stof ook ruimte laat om de stof te laten bezinken/erover na te denken en te oefenen met collega's of medestudenten. Dit helpt je om 'boven de stof' te staan en niet te verzanden in een moeras van irrelevante details.
2. Maak afspraken met collega's en/of medestudenten om over het vak te discussiëren. Op die manier leer je de theorie toe te passen en, heel belangrijk, zelf onder woorden te brengen wat je nu precies geleerd hebt.
3. Ga twee of drie keer bijzitten bij andere examens. Doe dat zo mogelijk minimaal een week voor je eigen mondeling, dan heb je nog kans om eventuele hiaten in je kennis bij te spijkeren. Vind je bijzitten geen goed idee, doe dan een proefmondeling bij een repetitor of bij een collega die het mondeling al achter de rug heeft. Door een paar keer een echt examen na te bootsen, ontdek je je zwakke plekken en krijg je een goede mentale training voor je eigen mondeling.
4. Probeer de dag van tevoren iets anders te doen. Laat even de boel de boel. Je zult zien dat je dan uitgerust en minder gespannen op het examen komt. Ben je niet in staat om de dag voor het examen 'ns lekker te ontspannen, maak je daar dan geen zorgen over. Ga je niet geforceerd proberen te ontspannen, want dan bereik je juist het tegendeel. En ter geruststelling: ook al doe je 's nachts geen oog dicht, de geheime reserves in je lijf zorgen ervoor dat je toch springlevend op het examen verschijnt (daarna ben je wel een week gesloopt, maar dat is van later zorg).

B. Het mondeling zelf

1. Wees overtuigd van jezelf. Zelfs de meest verschrikkelijke examinerator kan je niet laten zakken als je inhoudelijk goede antwoorden geeft.
2. Ga echter niet met teveel bravoure het gesprek in, zo van kom maar op, mij maak je niks. Examineratoren hebben de neiging dit soort gedrag af te straffen. Ze vinden je dan een wijsneus, die nog een lesje nodig heeft. Neem gewoon een afwachtende houding aan, laat het initiatief bij de examineratoren. Je kunt in het begin beter te timide dan te arrogant overkomen. Later in het gesprek mag je wel los komen, graag zelfs, maar je opening moet rustig zijn.
3. Heb een actieve houding tijdens het examen: zit rechtop en praat duidelijk.
4. Denk hardop, dus noem je gedachten en overwegingen. Door je redenering met de examinerator te delen, kun je hem overtuigen van je antwoord, ook al zou dat afwijken van hetgeen hij aanvankelijk in gedachten had.

5. Krijg je een complexe vraag, behandel het dan in deelstapjes (pel de vraag af). Hanteer een top-down benadering. Dit brengt structuur in je antwoord en zorgt dat je minder snel in details verzandt.
6. Beantwoord een vraag niet te breed!! Als een verklaring wordt gevraagd, behandel dan niet gelijk alle verklaringen. Als je meteen al je kennis gaat spuien, verdrink je snel in je eigen antwoord. Dat is niet alleen lastig voor jezelf, maar ook voor degene die tegenover je zit. Zelfs de meest welwillende examiner zal je verdwaasd zitten aankijken als je maar door blijft ratelen en je antwoord eigenlijk één grote stofwolk is. Zou je antwoord per ongeluk te summier zijn, dan stelt de examiner vanzelf nadere vragen over dat onderwerp. Overkomt je dat een paar keer achter elkaar, dan kun je even polsen wat voor soort antwoord je examiner het liefst heeft. Sommigen verlangen een to-the-point antwoord en anderen willen juist dat je het 'vanaf de grond' opbouwt, dus ook allerlei bijkomende overwegingen noemt. Aangezien je aan de neus van de examiner niet kunt zien wat voor soort antwoord ie wil, mag je hem dat best openlijk vragen.
7. Durf achter je mening te blijven staan. Beter standvastig in een minder voor de hand liggend antwoord, dan een twijfelaar of meeloper. Zwicht niet voor een suggestieve vraag als 'weet u dat zeker??' of een denigrerende opmerking zo van 'dat is dan úw mening'. JIJ bent de deskundige, dus JOUW mening telt in dit geval. Tenzij je weet dat je inderdaad fout zat: in dat geval mag je natuurlijk herstellen!
8. Laat je niet van de wijs brengen door een ongeïnteresseerde houding van een examiner of door vervelende opmerkingen. Dit is vaak een test om te zien of je het hoofd koel weet te houden in een lastig gesprek. Vat onaardige opmerkingen niet persoonlijk op, maar als test om te kijken of je tegen een stootje kunt. En denk bij jezelf: mij krijg je niet gek. Probeer vooral niet in heftige discussies te verzeilen. Behandel een onaardige examiner als lastige klant: hoe irritant de ander zich ook opstelt, blijf zelf altijd vriendelijk en professioneel.
9. Wees niet bang voor stiltes. Neem de tijd om een vraag te laten bezinken en antwoord vooral niet te snel: herhaal desnoods de vraag als je meer tijd nodig hebt. Vraag je examiner om verduidelijking als je de vraag niet goed denkt te begrijpen. Als vragen onduidelijk worden gesteld, mag je best om een toelichting vragen.
10. Probeer je emoties te bedwingen. Neem een slokje water of koffie als je in paniek dreigt te raken. En als je jezelf niet meer in de hand weet te krijgen, zeg dan tegen je examinatoren dat je je enorm gespannen of ongemakkelijk voelt. Dat hebben ze natuurlijk al lang in de gaten, maar ze wachten soms op een signaal van jou om een time-out te kunnen nemen. Er wordt dan even een rustmoment ingelast en de examinatoren doen er alles aan om je weer op je gemak te stellen. Je zult verbaasd zijn hoe aardig en meelevend ze op zo'n moment zijn. Schaam je niet voor dit soort 'nervous breakdowns' want het overkomt meer studenten. De examinatoren kijken je er niet zwart op aan. De meeste kunnen zich hun eigen mondeling nog wel herinneren en zijn niet vergeten dat ze toen zelf ook behoorlijk zenuwachtig waren.
11. Zorg dat je er professioneel uitziet. Echter, wel in kleren waar je je lekker in voelt. Trek geen driedelig kostuum of mantelpakje aan als je dat nooit aan hebt, maar doe liever de kleren die je normaal ook naar een klant zou aantrekken. Speciaal voor de mannelijke kandidaten: veel examinatoren hechten eraan dat je een stropdas om hebt. Ze zien het examen als een zakelijk gesprek, waarvoor ook jij je zakelijk moet kleden (dus niet als op casual Friday).

3 Tot slot

De examinatoren zijn er niet op uit om zoveel mogelijk kandidaten te laten zakken. Integendeel, ze zijn blij als ze je kunnen laten slagen. Merk je dat de vragen tijdens het examen steeds pittiger worden, dan gebeurt dat niet om jou met alle geweld te laten zakken, maar juist om je naar een mega-voldoende te helpen. Je hebt de zes dan al te pakken, en de examinatoren doen hun best om je naar een zeven, acht of zelfs negen te tillen.

Als je goed voorbereid bent, en je een beetje geluk hebt met je examinatoren, kan het mondeling zich ontwikkelen tot een geanimeerd gesprek tussen jou als jonge professional en twee oudere rotten in het vak. Natuurlijk ben je in het begin reuze zenuwachtig, maar als je eenmaal zit, ebt dat meestal na een paar minuten vanzelf weg. Als je weer in je gewone doen bent en met enige passie over je beroep kunt praten, kun je meestal ook je gesprekspartners op hun praatstoel krijgen. Het uurtje vliegt dan voorbij en voor je het weet sta je weer buiten. Achteraf kijk je dan terug op een geanimeerd gesprek, waarvan je het eigenlijk jammer vindt dat het al is afgelopen. Dat kun je je misschien op dit moment moeilijk voorstellen, maar toch werkt het vaak zo.

Natuurlijk is het mondeling niet altijd één groot feest. Sommige examens lopen buitengewoon stroef. Maar vergeet niet dat je dat voor een groot deel zelf in de hand hebt, dat JIJ tijdens het mondeling de belangrijkste speler bent. Je eigen instelling en opstelling bepaalt voor een belangrijk deel het verloop en de sfeer van het examen. Het is als een soort spiegel: je krijgt terug wat je zelf uitstraalt.

Beschouw de examinatoren als twee soortgenoten van je. Als oudere collega's die het goed met je voor hebben, maar dat niet openlijk aan je mogen tonen. Wees daarom niet bang voor ze, maar behandel ze wel met respect. En zie het mondeling als een kans om ze te laten zien wat je waard bent, je hebt er hard genoeg voor gestudeerd.

Good luck!

Brenda Westra en Katja Groenberg

25 september 2001